

פרשת שמות

תיאור התורה על לידת משה רבינו

ב, ג וְלֹא־יִכָּלֵה עוֹד הַצְּפִינֹו

בפרשתנו ישנה תמיהה גדולה על אופן כתיבת הסיפור בתורה על לידת משה רבינו. "וַיִּלְךָ אִישׁ מִבֵּית לְוִי גִיִּיקַח אֶת־בֵּת־לְוִי", הרי אין מי שאינו יודע שה"איש" הוא עמרם ו"בֵּת־לְוִי" היא יוכבד. נשאלת השאלה, מה ראתה התורה לכתוב בצורה סתמית, מה שכל כך חשוב שכל אחד ידע, מי הם הוריו של אדון הנביאים. ועוד הרי עמרם גדול הדור היה (סוטה יב, א). ורק להלן באמצע פרשת וארא (ו, כ) נלמד בדרך אגב "וַיִּיקַח עֲמָרָם אֶת־יוֹכָבֵד בְּדָתוֹ לֹו לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לֹו אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־מֹשֶׁה".

על שאלה זו משיב המהר"ל (גור אריה שמות א, יג ד"ה שפרה זו יוכבד) וזה לשונו:

...ואם תאמר למה לא הזכיר את שם יוכבד ושם מרים בפירושו? ...
"וַיִּלְךָ אִישׁ מִבֵּית לְוִי וַיִּיקַח אֶת־בֵּת־לְוִי". [משיב המהר"ל] לא רצה להזכיר שם האב ושם האם של משה עד לידת משה, לומר לך שמשה היה מתוקן לגאולה מששת ימי בראשית... ואילו נתן שם לאביו קודם לידת משה היה משמעות הענין שהעיקר היה האב... מוכרח משה לבא לעולם, לפיכך אינו מזכיר שם הפרטי קודם לידת משה, שלא תאמר כי נולד מעמרם בפרט, ואם לא היה נולד עמרם לא היה נולד משה, שזה אינו... כי משה מתוקן מששת ימי בראשית, והבן עוד יותר בזה כי הוא ענין נפלא, ובספר גבורות ה' (פרק ט"ז) הארכנו גם בזה, ודבר זה נכון, עכ"ל.

הרי שעם כל החשיבות של עמרם, גדול הדור היה, ושל יוכבד שהגיעה לדרגת "וְלֹא־יִכָּלֵה עוֹד הַצְּפִינֹו", כפי שנראה להלן, שמם לא נכתב אלא באופן סתמי, בגלל גדולתו של משה, שהוא ורק הוא יוכל לקבל תורה מפיו של הקב"ה לאזנו של משה. הכתיבה הסתמית מלמדת שהתורה היא מחוייבת המציאות,

כי בלעדיה אין זכות קיום לעולם. משה רבינו, ורק הוא, יכול היה לקבל תורה אשר ניצחיותה היא "כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל-הָאָרֶץ" (דברים יא, כא) (רמב"ם ספר המצוות, השורש השביעי). כך מלמד פשוטו של מקרא משתיקתו. ואנו עוברים עתה אל אותה "בַּת-לֵוִי" לבחון את התנהגותה עם לידת הבן, אשר אחר כך בשם "משה" ייקרא.

פסוקנו קובע שאמו של משה החליטה להעבירו לתיבה ולשימה בסוף שבשפת היאור, מקום מסוכן, משום ש"וְלֹא-יִכָּלֶה עוֹד הַצִּפְיָנוּ". אילו היה כתוב 'ותאמר בת לוי אל בן לוי לא אוכל עוד הצפינו', היתה זאת עדות מוחלטת של התורה על הרגשתה האישית של אמו, כלומר, שהיא מרגישה שיותר מזה היא אינה יכולה לעשות, כאשר יתכן ובדין שמים יכלה לעשות יותר. לכן בא הכתוב עצמו (ולא דיבור ישיר) להעיד בנצח של תורה, ש"בַּת-לֵוִי" זאת, עשתה את המקסימום שבשר ודם יכול היה לעשות במצב ההוא. זהו מקרה מיוחד בתורה שאדם מקבל ציון כזה לשבח שעשה את המקסימום. אין פלא, איפוא, ש"בַּת-לֵוִי" זאת, היתה אמה של 'תורה כהונה ולויה' בישראל. יצויין כי "וְלֹא-יִכָּלֶה עוֹד" הוא דבור הכתוב, כפי שצינו, ולכן זוהי העדות האובייקטיבית של התורה עצמה על אי היכולת לעשות יותר. בכמה פרשות (תולדות, ויצא, וישלח, מקץ) עסקנו בייחודיות של 'דיבור ישיר' בתורה לעומת דיבור הכתוב עצמו. הסברנו כי הדיבור הישיר (היינו מה שהטקסט של התורה מביא בשם אומרו של המדבר) היא האמת האובייקטיבית על ההרגשה הסובייקטיבית של הדובר. לעומת זאת, דיבור הכתוב עצמו אודות מה שקרה הוא האמת האובייקטיבית על מה שאירע ללא כל התחשבות אחרת. כדי שיינתן ותתקבל תורה יש הכרח לאדם — משה רבינו — שאמו (ורק היא) זכתה לאישור של התורה שעשתה את המקסימום שבשר ודם מסוגל לעשות. רק על ידי כוח זה אפשר לתת תורה לישראל. על אותה תורה לא יהיה נכון לומר שעולם שבתוכו תורה הוא עולם טוב, ואילו עולם בלי תורה הוא עולם לא טוב. התורה היא ה'חמצן' של העולם, ובלעדיה אין גם קיום פיזי לעולם.

רבינו עובדיה ספורנו (בהקדמתו לחומש דברים), הוא זה אשר מגדיר את מקומו של משה רבינו בהבאת ה'חמצן' לעולם, וזה לשונו:

ובזה הודיע חסד עליון, שהמציא במשה הכנה נבואית יותר מן האפשר בטבע אנושי, למען תת תורת אמת על ידו, אשר אין

חליפות לה, ולא תוספת וגרעון על ידי נבואת שום נביא, כאמרם ז"ל (שבת קד, א) שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה. וזה הורה הנביא באמרו (שמואל-א יב, ו) "אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת-מִלְשָׁה וְאֶת-אֶהְרֹן", כי אמנם במשה נתן הכנה לנבואה עוברת חוק האפשר בטבע, עכ"ל.

(עיינ עוד בזה: דרשות הר"ן הדרוש השלישי, הקדמת משך חכמה לספר שמות, ופתיחה של ה'שירת דוד' לחומש דברים).